

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|016 VAN 27 MAART 2017

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE HOUTEN NOODWONING VAN HET KONING ALBERTFONDS, GELEGEN SCHOONDONKSTRAAT 5 IN ZEMST (EPPEGEM), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 8 FEBRUARI 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 27 maart 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 8 februari 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van de houten noodwoning van het Koning Albertfonds, gelegen Schoondonkstraat 5 in Zemst. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. De commissie wenst bij voorliggend dossier een algemene bemerking te formuleren. Het inhoudelijk dossier verduidelijkt dat voorliggende bescherming een ad hoc bescherming betreft, binnen het thema van het erfgoed van beide wereldoorlogen. Het te beschermen monument wordt omschreven als een zeldzaam bewaarde houten noodwoning van het Koning Albertfonds, type Zanen & Moenaert. De commissie merkt evenwel op dat in de inventaris van het onroerend erfgoed nog tal van andere houten noodwoningen werden opgenomen. Een deel daarvan werd ook reeds beschermd als monument. Het inhoudelijk dossier verwijst bijvoorbeeld naar het thematische beschermingspakket van noodwoningen in West-Vlaanderen. De commissie vraagt in het inhoudelijk dossier te verduidelijken hoeveel noodwoningen aldus in Vlaanderen geïnventariseerd en/of beschermd werden en aan te geven hoe voorliggende bescherming zich daartoe verhoudt.
3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming van de houten noodwoning als monument vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd. De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit.

Wat betreft de fotoregistratie merkt de commissie op dat deze slechts een beperkt aantal foto's bevat. Deze geven geen beeld van de omgeving van de noodwoning, met name het stuk perceel tussen de noodwoning en de openbare weg dat wel in de afbakening wordt opgenomen. Er zijn ook geen foto's bijgevoegd die zicht geven op de huidige indeling van het interieur. Het is aldus onduidelijk of de oorspronkelijke indeling in één ruimte van 6 x 3 m vooraan en twee kamertjes van 3 x 3 m achteraan bewaard is gebleven. De commissie merkt tot slot op dat ook foto's van de afwerking van plafond, muren en vloer ontbreken. De commissie vraagt de fotoregistratie op deze punten aan te vullen.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, architecturale en culturele waarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen. De commissie stelt vast dat deze beschrijving beperkt werd ten opzichte van de beschrijving opgenomen in het inhoudelijk dossier (p.11). De commissie merkt op dat aldus een aantal details niet meer beschreven worden (o.a. de tegelvloer in

dambordpatroon). De commissie vraagt voor de volledigheid de beschrijvingen uit het inhoudelijk dossier integraal over te nemen in het beschermingsbesluit.

5. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De commissie vindt het positief dat de beheervisie uitgaat van het behoud en de instandhouding van de originele houten structuur met gecementeerde onderbouw, alsook van de kleinere oorspronkelijke elementen. De commissie is immers van mening dat dergelijke noodwoning slechts op een goede manier kan bewaard worden door er zo weinig mogelijk aan te manipuleren. De commissie benadrukt dat elke ingreep in functie van effectief wonen (of een alternatieve functie) het risico inhoudt dat de oorspronkelijk morfologie en materialiteit dermate beïnvloedt wordt dat de initiële toestand onherkenbaar wordt. Het monument is aldus het meest gebaat bij een beheer en erkenning als ZEN-erfgoed. In een eventueel toekomstig beheersplan dient hiermee rekening gehouden te worden.

De commissie vraagt verder te onderzoeken of het aangewezen is aan beheersdoelstelling 7° toe te voegen dat bij eventuele restauratie ook teruggekeerd kan worden naar de oorspronkelijke planindeling van de noodwoning en dat ervoor geopteerd kan worden om de dakpannen te vervangen voor een dakdichting die meer aansluit bij de oorspronkelijke dakdichting in teerpapier. Tot slot vraagt de commissie te specificeren welke conserverende maatregelen voor de houten (5°) en ijzeren onderdelen (6°) precies bedoeld worden.

6. Artikel 4 van het ministeriële besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument.
7. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op voor het te beschermen monument en voor het interieur van het monument. Wat betreft toelatingsplicht 4° b) inzake het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen merkt de commissie op dat de kleuren van het exterieur van de houten noodwoning niet in artikel 2 van het ministerieel besluit worden beschreven. De commissie vraagt daarom oftewel de toelatingsplicht oftewel de beschrijving in artikel 2 aan te passen. Met betrekking tot de toelatingsplichtige omgevingswerken vermeld in artikels 5° b, c, d en e) merkt de commissie op dat de link met het inhoudelijk dossier onvoldoende duidelijk is. De commissie vraagt deze toelatingsplichten te verduidelijken of deze te schrappen.

Toelatingsplichten 4°, 5° en 6° voor het interieur van het monument betreffen de interieuronderdelen en hun afwerking. De commissie wees in paragraaf 3 reeds op de beperkte fotoregistratie van tal van deze onderdelen en in paragraaf 4 op de ingekorte beschrijving van enkele van deze erfgoedkenmerken en -elementen. De commissie vraagt de toelatingsplichten en de beschrijvingen en/of de fotoregistratie beter op elkaar af te stemmen.

8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de houten noodwoning van het Koning Albertfonds in Zemst. De commissie vraagt:
 - te verduidelijken hoeveel noodwoningen in Vlaanderen geïnventariseerd en/of beschermd werden en hoe voorliggende bescherming zich daartoe verhoudt (par.2);
 - de beheersdoelstellingen aan te vullen en/of verder te specificeren (par. 5);
 - de toelatingsplichten op een aantal punten te verduidelijken of beter af te stemmen op de fotoregistratie en/of de beschrijvingen van de erfgoedkenmerken en -elementen (par. 3, 4 e, 7).

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter